

Mag. Cvetka Bizjak, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

JESPER JUUL: AGRESIVNOST – NOV IN NEVAREN TABU

Odnos sodobne družbe do agresivnosti je tema najnovejše knjige Jesperja Juula, ki je prevedena v slovenščino. Avtor ugotavlja, da smo dosegli visok življenjski standard in osnovna skrb velikega dela ljudi niso več potrebe, ki zagotavljajo fizično preživetje – vse bolj pomembne postajajo duhovne potrebe. Med njimi je najbolj izrazita želja po srečnem življenju. Prizadevanja za srečno življenje so tako močna, da je doživljanje pozitivnih čustev postalo že družbena norma. In tu nastane problem. Tudi negativna čustva so integralni del našega uma. Takrat, ko naše (temeljne) potrebe niso zadovoljene, razumu sporočajo, da moramo poskrbeti zase – torej so negativna čustva še kako funkcionalna. To velja tudi za čustvo jeze in iz njega izhajajočo agresivnost.

Agresivnost ima dva izvora. Otroci destruktivne agresivne vzorce praviloma prevzamejo od odraslih. Juul opozarja, da je sodobna družba do agresivnosti odraslih še vedno mnogo bolj strpna kot do agresivnosti otrok. Primarni izvor agresivnosti pa je odnosne narave. Posameznik je vedno agresiven v neki konkretni situaciji do konkretnega objekta. Ljudje se agresivno vedejo takrat, ko se v socialnem okolju ne počutijo upoštevani, cenjeni. Agresivno vedenje otroka bi torej moralo biti pomemben signal odraslim, da je treba raziskati kakovost odnosov, v katerih živi. Naša družba pa agresivnost praviloma obravnava kot značilnost posameznika, včasih celo kot trajno osebnostno značilnost. Odrasli o agresivnosti otroka vse prevečkrat razmišljajo kot o »diagnozi« in ne kot o doživljanju otroka v nekem konkretnem odnosu.

Druga pomembna značilnost odnosa naše družbe do agresivnosti, na katero opozarja Jesper Juul, je ničelna toleranca. Izhaja iz razmišljanja: »Agresivnost vodi v nasilje. Če bomo iz našega življenja pregnali agresivnost, bomo postali bolj srečni. Zato jo je potrebno moralno obsoditi in do nje vzpostaviti ničelno toleranco.« Ob tem se zastavlja vprašanje:

Človek je socialno bitje in agresivnost je bila vedno integralni del človeške kulture. Kako to, da se je ta fenomen v milijonih let razvoja človeške družbe ohranil, če je res tako destruktiven, da ga je treba izkoreniniti?

Agresivnost ni nujno uničujoča. Njen osnovni namen je konstruktiven – uveljavljanje sebe v socialnem in fizičnem okolju. Cilj družbene skupnosti, ki razume pravo naravo agresivnosti, bi moral biti kultiviranje agresivnosti in ne njeno prepovedovanje. Odlične primere načinov kultiviranja agresivnosti lahko najdemo v vzgojnih tradicijah različnih kultur. Azijske kulture, denimo, ki so do popolnosti razvile različne borilne veščine, so hkrati pri športnikih skrbno negovale tudi »kulturo srca« in dosledni nadzor razuma nad impulzivnostjo. Šport je v vseh kulturah dragoceno področje za kultiviranje agresivnosti, vendar samo v primeru, če se v njem kot pomembno vrednoto poudarja »fair play«. Če pa v igri prevlada težnja po zmagi za vsako ceno, se lahko sprevrže v čisto nekaj drugega. V naši kulturni tradiciji lahko najdemo tudi mnogo otroških iger, ki otrokom omogočajo kultiviranje agresivnosti – npr. človek ne jezi se.

Da se otrok nauči svojo agresivnost uporabljati tako, da uveljavlja sebe, ne da bi škodoval drugemu, sta potrebna čas in predvsem razumevajoče vodenje konstruktivnih odraslih – odraslih, ki so uspeli kultivirati svojo agresivnost. Moralne obsodbe agresivnega vedenja naredijo več škode kot koristi.

Jesper Juul vsem, ki se ukvarjajo z vzgojo otrok, pošilja jasno sporočilo: Negativen odnos sodobne družbe do agresivnosti je nov in nevaren tabu. Je le eden od mnogih sodobnih mitov o čustvih, ki izhaja iz nerazumevanja pomena agresivnosti za posameznika in družbo. Zato je treba poglobiti razumevanje tega fenomena in do agresivnosti vzpostaviti ustrežnejši odnos.